

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 7.

V Ljubljani, 16. svečna 1906.

XLVI. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/8 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vseblina: Volilna reforma. — Naš denarni zavod. — Po novem letu. — Kakšna bo učiteljska pasivna rezistenca. — Kršenje zakonov v Istri. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Iz slovanskih pedagoških časnikov. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Inserati. — O naši moderni didaktiki.

Volilna reforma.

Državni zbor ima v sedanjem zasedanju glavno nalogo, da sklène volilno reformo. Zahtevajo od njega, da izreče sam nad seboj smrtno obsodbo, da sklène splošno in enako volilno pravico.

Dasi so se v principu vse stranke izrekle za tako volilno pravico, dasi sta vlada in cesar zanjo, vendar še ni gotovo, kaj se zgodi, zakaj skrivne in mogočne sile rujejo zoper njo.

Pride pa na vsak način do te reforme, če ne sedaj, pa pozneje. Delavstvo se je zavzelo z vso energijo za to in žuga, če se mu ne da te reforme, s splošnim štrajkom in z revolucijo.

»Učit. Tovariš« je že pisal o tem vprašanju in se zavzel za splošno in enako volilno pravico. Ker pa se nekateri boje, da bodo potem svobodomiselni elementi brez vpliva, jih hočemo v sledečem potolažiti.

Pri sedanjem volilnem sestavu imajo svobodomiselni in inteligentni sloji prav malo moči pri volitvah. Na kmetih odločuje večinoma duhovščina s kmeti, v mestih pa obrtniki in hišni posestniki. Inteligenca ne pride nikjer do veljave. Oni sloji, ki so najbolj še garda svobodomiselnosti, namreč organizirano delavstvo, nima volilne pravice razen v splošni kuriji.

Po novem sistemu bi se to bistveno izpremenilo. V deželah z razvito industrijo bodo potem na kmetih odločevali delavci; v mestih pa si bodo stali nasproti malomeščanstvo in proletarijat, in inteligenca bo jeziček na tehtnici, ki bo odločevala zmago.

Pa tudi v obrtno manj razvitih deželah se bo videl blagodejni vpliv. Klerikalizem ne bo smel več nastopati s tako brutalnostjo in bo moral mnogo popustiti od svojih načel, ker se bo moral ozirati tudi na volilce nekmete.

Pa tudi v narodnostnem oziru se bodo nasprotja ublažila. Kmet in delavec nista šovinista. Nimata smisla za narodnostne boje, nista narodnostno agresivna. Kmetje imajo še marsikje navado, da pošiljajo otroke v drugojezično deželo, da se navadijo tujega jezika. In delavec je pri sedanjih razmerah, ko se tako pogosto seli, še bolj prepričan, da je

znanje tujih jezikov zanj velika ugodnost. Le malomeščanstvo in inteligenca sta šovinistična zaradi strahu pred konkurenco.

Tudi ljudska šola in učiteljstvo bi po novem sistemu le pridobila. Kmet in delavec rabita večinoma le ljudsko šolo. Za to bi se zavzemala, da bi bila dobra, in tudi učiteljstvu bi privoščila pošteno plačo.

Mnogo hrupa delata tudi vprašanji glede volilne dolžnosti in določitev časa bivanja v kaki občini, da se dobi volilno pravico. Vsi nazadnjaki zahtevajo volilno obveznost, ker bi potem odločevali indolentni ljudje, ki so vsi nazadnjaški. A takim dajati v roko usodo narodov, bi bilo krivično, ker kdor se neče poslužiti volilne pravice, je ni treba zanj. Volilna pravica se je vedno bolj širila, ker se je ljudstvo vedno boljanimalo za politiko in zahtevalo pravico, v nji odločevati. Kdor pa ne čuti potrebe, udeležiti se volitve, nima političnega prepričanja in bi bil le žrtev agitatorjev.

Tudi zahteva, da naj bo volilna pravica odvisna od večletnega bivanja v občini, je za volitev v državni zbor krivična, posebno pri sedanjih razmerah, ko se ljudje tako pogosto selijo. S tem bi bilo prizadeto tudi učiteljstvo.

Vsi napredni poslanci naj posvetijo mnogo pozornosti tema dvema točkama, ker ti dve bi klerikalcem mnogo koristili.

Učiteljstvu se torej ni treba bati splošne in enake volilne pravice niti glede na občni blagor niti glede na stanovsko korist.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega
konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca prosinca 1906 K 18.866:20.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Po novem letu.

II.

Še nekaj me teži in mi krči srce! Pravijo, da ni dobro, ako ima človek na srcu kaj, s čimer ne more ali ne sme na dan.

Naš vrli list, naše stanovsko glasilo »Učit. Tovariš« je, ki mi daje povod, da zapišem nekaj svojih mnenj.

Žalostno in ne baš za naš stan olepševalno dejstvo je, da učiteljstvo tako težko in z naporom vzdržuje dva lista.

Po Slovenskem je okoli 2000 učiteljev in učiteljic, ki si komaj vzdržujejo 2 lista.

Kako važen faktor v današnjem življenju je časopisje, ni mi treba dosti razmotrivati in dokazovati.

Ruski diplomat Vite je v ameriškem Portsmouthu po rusko-japonski mirovni konferenci najprej zahvalil časopisje, da ga je tako krepko podpiralo v težkem delu.

Časopisje je dandanes velesila, sicer brez kanonov in pušk, a večja je od teh, močnejša je. Kaj bi bile politične stranke brez časopisja! Lahko rečemo: Prav nič bi si ne upale storiti, če bi ne imele časopisja, ki jih podpira. Časopisje sugerira drugim mnenja voditeljev itd.

Časopisje vzdiguje ali vrže maso in ves narod. Le tisti narodi, ki imajo dobro razvito časopisje, so najbolj omikani, oni stoje najvišje na lestvici prosvete in omike; njihov napredek raste videzno.

Časopisje je tisti mogočni faktor, ki se bori s herojsko močjo za njih dobrobit. Pada časopisje, tudi z njim pada politična stranka, pada tudi narod.

Poglejmo tudi tu sebe! Slov. učiteljstvo, ki se šteje k omikanemu in inteligentnemu delu našega naroda, si komaj in z naporom vzdržuje list, ki se bori z občudovano močjo za naše pravice. »Učiteljski Tovariš«, ki je za nas prizvrsten list, ima tako malo naročnikov, da komaj plačujejo režijske stroške. In to smo mi sami krivi, mi, ki se štejemo, da smo zaveden stan.

Dragi tovariši! Tako ne sme iti dalje. Vse predsodke in vse, kar je nas utegnilo ovirati, da si nismo naročili svojega stanovskega glasila, vzremo od sebe in naročimo si list, ki je naš, in ki se bori za nas. Vsak član našega stanu more biti naročnik in tudi reden plačnik »Učiteljski Tovariš«. Vsak pravi učitelj bo gotovo delal na to, da se naš list poveča, da se razširi in okrepi v boju za naše pravice.

Tudi tu delajo izjemo učiteljice in najmlajši tovariši in nekoji starejši učitelji. Vsi mi pa, ki se borimo zanje, in ki puščamo veliko svojih moči v stanovskih vprašanjih zunaj šole, smo natihoma od njih zasmehovani. Rečem, oni si pravijo, zakaj bi mi šli v ogenj; ako kaj pridobijo naši tovariši, itak tudi nam to ne uide. In kar je najgrjega od takih »kolegov«, je, da se zlobno vesele, ko človek pride z našimi škropuloznimi oblastnijami v navzkrižje. Pravijo: Prav se ti godi, zakaj se pa pehaš. To lahko potrdim iz lastne izkušnje.

Moje mnenje je o tem: Učitelji naj take tovariše kar kratkomalo zaničujejo in prezirajo, ker to niso učitelji-tovariši. Vsak tovariš bo tovariša podpiral v boju; in če pride v navzkrižje s šolskimi oblastnijami, ki ne vidijo rade agilnih in delavnih tovarišev, če drugo ne, vsaj simpatizoval bo z njim. Samo simpatije želimo od takih plašljivih tovarišev, ki imajo zajčjo nprav. Lepo pa ni, da pokažejo najgrjo hudobijo, zavist in škodoželjnost. To mora izginiti iz naših vrst!

Če pa še imamo takega tovariša med seboj, mu moramo reči, da je zašel po nesreči v učiteljski stan. In ker ti niso učitelji, tudi mi jih prezirajmo in zaničujmo, ker tudi tu naj velja: Oko za oko!

Poglejmo svoje najhujše nasprotnike, razširjevalce idej rimskega klerikalizma in ultramontanstva.

Ni ga menda med njimi, da bi ne imel po dva ali tri liste, ki pravzaprav niso stanovska glasila, ampak so le listi za poneumljevanje in za podivjanje ljudstva. Z vsemi mogočimi pripomočki delajo na to, da razširjajo take liste, ki imajo nelep namen, in ki nobeden ne pozna idealnih smotrov. In v prvi vrsti vsi delajo na to, da se čimbolj razvije njihovo časopisje, ker dobro vedo, da, če pade časopisje, padejo tudi oni tisti dan.

Ali bi jih mi ne mogli posnemati in se ravnati po njih zgledu? Lahko bi, če le hočemo, in če smo le možje-učitelji in če imamo le količkaj stanovske samozavesti.

Stanovske samozavesti pa manjka mnogim učiteljem. Sem prištevam učiteljice in najmlajši učiteljski naraščaj, dobi se tudi še precej tradicionalnih starih učiteljev.

Mlajši naraščaj, učiteljice in kolikortoliko tudi najstarejši učitelji so cokla na učiteljskem telesu. Zavora, ki nam je na poti, da se mi ne moremo prosto in po svoji volji sukati in gibati, so zgoraj imenovani.

Mlajši naraščaj in nežni spol je zajčje narave, boji se in strah ga je o belem dnevu svoje lastne sence. Stari učitelji pa se ne morejo otresti tistih tradicionalnih mežnarskih misli. Tu se mora obrniti na bolje.

Primimo mlajše kolege in vabimo jih k sebi ter poučimo jih, da je življenje boj in da le tisti ostane, ki ima več pogojev za življenje.

Kdor ni z nami, je proti nam.

Da popravimo, kar je zagrešenega, naj se pri vsaki priložnosti, pri vsakem zborovanju agitira za naša lista. Porabimo vsa sredstva, da poravnamo dolg, ki ga imamo napram svojima listoma.

G. upravniku pa bi svetoval, da se ravna popolnoma po zgledu »Slov. Naroda«. Na naslov se mu zapiše, do kdaj je plačan list, in ko poteče naročnina, naj se mu koj ustavi list. Gotovo bo pomagalo v mnogih, mnogih slučajih.

Radikalec I.

Kakšna bo učiteljska pasivna rezistenca?

(Dalje.)

Kdaj stopimo v pasivno rezistenco?

Že mnogo let je preteklo, odkar je naše učiteljstvo javnosti povedalo jasno in odločno, da je nujna potreba urediti učiteljske plače. Prošnja za prošnjo se je pošiljala na deželni zbor, ali vse te s protestnimi shodi vred so ostale glas vpijočega v puščavi — učiteljstvo je, kakor bi bilo zakleto in obsojeno v večno stradanje. Vsa javnost je prepričana, da zasluži za svoj trud in delo boljše plače; gospod in kmet nas pomilujeta, ali to je vse — stradati moramo naprej! Zadnje zasedanje deželnega zbora je razburilo učiteljstvo do skrajnosti. Klerikalno postopanje, da se ima dati 25% draginjska doklada edino le poročenim učiteljem, je premišljeno storjeno hudodelstvo. Izjava klerikalnega prvaka dr Šusteršiča: »Nikar ne obljubujte učiteljem regulacije od 11. do 9. činovnega razreda, dokler ne vemo za pokritje;

25% draginjska priklada naj ostane do prihodnje regulacije brez drugih obljub!« To je dovolj jasno povedano, da so tudi klerikalci za regulacijo učiteljskih plač, ali le po starem vzorcu, da nam ne bo mogoče tudi po regulaciji živeti ne umreti. Dati nam mislijo nekaj mrvic kruha kot beračem, in to bo vse! Ni jim mar, da je vsako leto manj moških učiteljev, zaradi česar je nastala velikanska praznота, da je že celo mnogo večrazrednih šol brez moških učiteljev, enorazrednice bodo že tako kmalo zasedle same učiteljice. Niti njim, niti vladi ni mar, da se na ta način s pestjo v obraz bije šolskim zakonom. Ako smejo oni na tak način prezirati zakonita določila, mar ne smemo tudi mi s pasivnostjo? — Klerikalci so jasno pokazali pri zadnjem zasedanju, da se držijo strogo svojega protišolskega načela; današnja šola je prokletstvo za naš narod. Tega načela so se držali dosedaj in se ga bodo tudi v bodoče; od njih nima pričakovati učiteljstvo boljše bodočnosti. Oni ne morejo preboleti udarca da jim je bila šola z učiteljstvom iztrgana iz rok. Zato vidimo igrati pri njih dvojno vlogo; na videz so za šolo, ker je ljudstvo za to vneto, odbivajo pa naše regulacije, ker nečejo naroda obremeniti z večjimi nakladami. To bomo pojasnili še na drugem mestu. Iz tega razvidimo torej prav jasno, da je njim šola deveta briga, deveta briga blagor našega naroda — in še manjša briga učiteljstvo.

Kakor tje pri vladnih krogih običajno, se ne ozirajo na prošnje narodov in njih zastopnikov prav nič, če so zadeve še tako utemeljene, važne in potrebne, — vdajo se pa sili. To vidimo iz raznih pojavov v sedanjih razburjenih časih. Na podoben način mora postopati tudi učiteljstvo. Nobena prošnja ni izdala dosedaj nič, pa tudi v prihodnje ne bo kakor smo že dokazali. Moramo torej seči po skrajnem sredstvu. Izdalo bo samo skrajno sredstvo.

Kakor smo napovedali že pred dvema letoma, da bo prišlo do tega odločilnega koraka, povemo tudi sedaj, da bo sledilo tudi še kaj resnejšega, ako ne bo pomagalo, to. Takrat se je delal klerikalizem norca iz nas, misleč, da nam tega ne bo mogoče izvesti, ali pri zadnji deželni skupščini so mu naši delegati zaprli sapo. Tudi sedaj bo vzel vse za šalo, češ, kaj nam more to škodovati? Mi na to odgovorjamo: »Smrt zakletim sovražnikom šole, narodne prosvete in blaginje!« Kako bomo to izvedli je naša stvar. Kakor smo postopali dosedaj oprezno, premišljeno in v edinstvu, tako bomo tudi v bodoče. Mi vemo, kaj nam je izročeno v oskrbovanje in odgojo, za to se nočemo prenaglit. Počakati hočemo s pasivno rezistenco do drugega zasedanja deželnega zbora. Ako se tudi takrat izjalovijo naše nade, stopiti moramo vsi na pot, ki bo v našem glasilu natančno zaznamovana. Preden nastopimo to skrajno pot, hočemo odkrito in možato pojasniti svoje misli in želje nasprotnikom in prijateljem, da nam ne bo mogel nihče ničesar očitati.

VII. Kdo je kriv naše bede?

Kakor se razvija vsaka stvar v narodi polagoma in zanesljivo, tako se razvijajo polagoma tudi socialne, političke, in z njimi tudi šolske razmere v človeški družbi. Pred 100 leti je bilo avstrijsko šolstvo še v povojih; le po mestih in trgih je bilo nekaj šol, na kmetih pa skoraj nič. Do l. 1870. je imel klerikalizem absolutno moč nad šolo in učiteljstvom v naši državi, a ni storil za oboje prav nič, ker je bil njegov princip, da je zavedna, izobražena in napredna narodna masa njemu škodljiva — ostane naj torej neizobražena, neumna in nerazsodna! Tega leta je nastal za naše

šolstvo v Avstriji popolen preobrat. Takratni liberalizem, ki je bil posledica velikega poraza v vojski 1866. leta, presadil je šolstvo na današnjo moderno podlago! Izvili so šolstvo iz rok klerikalizma, ki ne more do današnjega dne preboleti tega udarca. Čeprav je rogovilil, zaničeval obrekoval, in kjer je le mogel, tudi nasprotoval naprednemu šolstvu, se je to razvijalo preko glav teh do današnjega dne. Da pa ni prišlo naše šolstvo še do vrhunca svojega razvoja, so krivi razni faktorji. V prvi vrsti je kriva naša država sama, potem tudi klerikalizem, liberalizem in učiteljstvo. Da bo to vsakomur bolj jasno, hočemo dokazati vsako zase v posameznih poglavjih.

1. Naše bede je kriva država.

Priznati moramo, da je naša država unikum na vsem svetu glede političkih razmer, narodnosti in šolstva. Tu so male in večje države v državi, mali in večji narodi z malo in večjo izobrazbo ter malimi in večjimi kulturnimi in gospodarskimi napredki. Druge države imajo večinoma državljane ene narodnosti, pri nas jih je pa toliko, da so druga drugi na poti, druga drugi nasprotni, zaradi česar se bije neprestani narodnostni boj za razne političke, gospodarske in šolske zadeve, kar državno upravo slabi. Pri takšnih razmerah vladati ni lahko. Medvsem se bije najljutejši boj zaradi šolstva. Nemci hočejo imeti povsod prvo in zadnjo besedo, kakor v političkih in gospodarskih zadevah, tako pri šolstvu. Oni nočejo na noben način priznati Slovanom enakih pravic pri upravi in tudi pri šolstvu ne. Višji vladni organi so večinoma nemškega pokolenja. Pravijo, da kri ni voda, zato ti drže in vladajo v nemškem narodnem duhu, kar se pa nam Slovanom zdi krivično, njim pa pravično. Zato vidimo, da so nam milostno pustili ljudsko šolo pri kompaktnih masah na narodni podlagi, ob mejah pa nam nasprotujejo, kjer le morejo. Pa tudi pri nas se mora poučevati na štirirazrednicah nemščina. Za peščico nemških otrok mora biti povsod nemška šola — za te skrbi prav po očetovsko naša vlada, za naše med Nemci pa nima srca. Slovenske srednje šole nimamo nobene, čeprav neprenehoma prosimo zanje, o visoki šoli niti govora ni — za vse to ima vlada gluha ušesa, brez srca je. Naš narod se raznaroduje na vsi črti Nemcem v veselje, nam v žalost. Ako bi si hotel naš narod v tem oziru priboriti pravic, bi moral imeti narodne zastopnike, prepojene z narodnim duhom in ljubeznijo, ki bi neustrašeno in neprestano zahtevali narodnih pravic, ker je naša vlada vajena, da se vda le sili, za lepe besede in prošnje ima vedno le samo obljube in gluha ušesa. Dokler bodo naši državni delegati dr. Šusteršičevega kalibra, nimamo pričakovati nič boljšega, pač pa dosti slabšega. Klerikalec proda za skledico leče, za kako malo državno podporo najvitalnejše narodne interese, ker je brez narodnega čuta. Narodna blaginja mu je deveta briga. — Ista slavna vlada, ki nima srca za naše šolstvo, nima srca tudi za naše narodno in napredno učiteljstvo. Prepustila je skrb za šolo in učiteljstvo posameznim kronovinam, ki pa nečejo imeti gmotnih sredstev za vzdrževanje šol. Za vojaško upravo, kanone, ladje itd. meče vsako leto neštivilno milijonov, za šolstvo pa niti beliča. V zadnjem zasedanju deželnega zbora je izjavil dr. Šusteršič, da bo morala vlada prispevati za novo regulacijo učiteljskih plač. To je povedano: dokler vlada ne bo prispevala za učiteljstvo, ne bodo regulirane učiteljske plače. V dež. zboru je govoril o tem, v drž. zboru bo pa tih kot grob; tako znajo vedno klerikalci varati javno mnenje in metati pesek v oči svojim volilcem.

Ako bi naša vlada hotela priskočiti raznim kronovinam na pomoč za blágor šolstva, bi to že davno prav lahko stó-rila. Pripustila bi bolj obdačiti žganje, ki ga popijejo ponekod preveč, kar škoduje narodu; nekaj malega več na vino, pivo, sladkor, tobak, sol, kolke itd., česar bi ljudstvo prav malo občutilo, a prišlo bi toliko novih milijonov, da bi naše šolstvo z učiteljstvom vred lahko sijajno uspevalo. A kje je država, ki bi to stó-rila? Slovanom podpirati šolstvo? To bi bilo za N. ce preveč!

Vlada je navalila največje breme glede šol na posamezne kronovine in nje prebivalce. Učiteljstvo morajo plačevati deželni odbori iz svojih skromnih dohodkov, šolska poslopja z raznimi stvarnimi potrebščinami pa občine ali narod sam. Država si je obdržala samo nadzorstvo in vodstvo, da se vse vrši po zakonitih določilih. Pri vsakem gospodarstvu je gospodar sam odgovoren za vse — za stroške in dohodke ali pokritje in izdatke, kar smatramo kot naravni zakon z motavicijo, da kdor ukazuje, tudi plačuje. Tako je povsod, celo pri divjih narodih, le pri nas ni tega, pri nas vlada strogo ukazuje, gospodari in strahuje, a plačuje pa prav nič. To bije naravnim zakonom naravnost v obraz, to je mogoče le pri nas v Avstriji. Pod deželno avtonomijo se sicer razvija šolstvo in diha učiteljstvo svobodneje kakor pod vladno avtonomijo, ali svoboda brez kruha in dohodkov je vredna bore malo. Vladna dolžnost bi bila podpirati posamezne kronovine za povzdigo šolstva, ker povzdignejo kulturni narodi tudi vladno blagajno. Naša vlada ima za to gluha ušesa, otrplo srce in mreno na očeh. Nima časa in volje, baviti se s takimi malenkostmi. Čez glavo ima opravka samo za pomirjevanje narodnostnih prepиров, glav nega vzroka pa ne vidi — in ta je boj za šolstvo. Kdor ima v rokah narodno šolstvo, ima v rokah tudi bodočnost. To so iz prevideli državniki in politiki že davno, zato vidimo boj za narodno šolstvo na vsi črti, vlada pa tišči krčevito v rokah mošnjček in meri z dvojno mero — Nemcem vse, Slovanom pa nič. Povsod vlada nezadovoljnost, največja nezadovoljnost vlada pa med avstrijskim učiteljstvom, ker mora pri svojem važnem poklicu in delu neprestano stradati. V novejši dobi sicer sije up boljše bodočnosti, ker se nadejamo, da pride s splošno in enako volilno pravico tudi narodno šolstvo do boljše bodočnosti. To so pa le nade! Od druge strani nas pa navdaja bojazen in strah, da bi ne prišli do absolutne večine delegati sedanjega klerikalnega kalibra, ki so zagrizeni in smrtni sovražniki sedanjega šolstva in učiteljstva. Naj se pa zgodi, kar hoče, kaj slabšega kakor je sedaj, skoraj ne more priti!

(Dalje.)

Kršenje zakonov v Istri.

Že večkrat smo se pečali z odlokom deželnega šolskega sveta v Trstu z dne 1. decembra 1902, št. 1078, s katerim je določil, da mora učiteljstvo ljudskih šol zbirati šolske otroke v šolskih prostorih in jih od tam voditi vsako nedeljo in praznik v cerkev k farni, oziroma kaplanijski maši. Povedali smo, da je to predlagal deželnemu šolskemu svetu krški škof, da sta se temu predlogu pridružila tržaški in poreški škof, da je njih predloge uveljavil deželni šolski svet. Povedali smo, da se s tem odlókom krši § 2. državnega zakona z dne 25. maja 1868, št. 48, ter pokazali smo, kako slabe posledice ima lahko ta odlóok za šolsko mladino v zdravstvenem oziru. Povedali smo tudi, da je deželni šolski svet v Ljubljani ravno nasprotnega mnenja kot deželni šolski

svet v Trstu in povedali smo, kako je dokazalo učiteljstvo pri okrajni skupščini v Kopru, da je ta odlóok šolstvu škodljiv. A pri vsem tem ne moremo, da bi ga zopet ne vzeli v pretres in razpravo. Pred vsem moramo povedati, da ne priznavamo temu odlóoku pravne moči, kar hočemo v naslednjih vrsticah tudi dokazati. Zgoraj smo že omenili, da ta odlóok krši § 2. državnega zakona z dne 25. maja 1868, št. 48, in vsakemu je znano, da sklep katerekoli korporacije, ki krši ali nasprotuje kateremukoli paragrafu državnih zakonov, ne zadobi pravne moči in moral bi se že po predsedništvu sistirati. Enako bi se moralo zgoditi tudi tu. Točka 5. § 5. državnega šolskega zakona z dne 14. maja 1869, št. 62, pravi: »Kar cerkvene oblasti zaukažejo zastran poučevanja v veri in zastran bogoslužnih vaj, se ima šolskemu voditelju oznanjati po okrajnem šolskem nadzorstvu. Takim zaukazom, ki se ne ujemajo z občnim šolskim redom, se odrekuje oznanitev.« To nam zopet kaže očito, da deželni šolski svet ni imel v tem oziru nič odločevati, pač pa, ker so mu škofje to predlagali, jim povedati, da se morajo obrniti v tem oziru na posamezne okrajne šolske svete, ki bi jim morali razglasitev zavrniti, ker se s tem krši ne le občni šolski red, ampak tudi § 2 zgoraj navedenega zakona.

§ 50. šolskega in učnega reda, ki se je uveljavil z ministrsko naredbo z dne 20. avgusta 1870. in ki se mu je razširila veljava tudi za Istro z ministrsko naredbo z dne 13. oktobra 1870, št. 9613, se glasi: »Ustanovilo o veroznanstvu se prepušča cerkveni oblasti, katera naj se trdno drži o tem razglašeni postavnih ukazov (§ 5. državnega zakona o ljudskih šolah); dokler tega ustanovila še ni, stvar ostane, kakor je bila do zdaj. Naredbe cerkvene oblasti v bogoslužju naj okrajna šolska oblast oznani šolskemu voditelju. Ako bi se okrajna šolska oblast razprla s cerkveno oblastjo zaraditega, koliko naj bode bogoslužja, tedaj razsodi deželna šolska oblast. Šoli je dolžnost po učiteljih dotične vere skrbeti, da se na učence ustrahovalno pazi pri bogoslužnostih, uvedenih po zmislu § 5. državne postave o ljudskih šolah.«

Iz tega je dovolj razvidno, da šolski in učni red ne določuje nič drugega kakor § 5. državnega šolskega zakona z dne 14. maja 1869 in da izročuje ustrahovalni nadzor pri bogoslužnosti šoli. Pod ustrahovalni nadzor sodijo vsi državljani in ne le šolski otroci. Kadar človek prekorači 14. leto svojega življenja, pripade pod ustrahovalni nadzor kazenski sodnji in vendar se ni nikdar še slišalo, da je kazenska sodnija ljudi zbirala v kakem posebnem prostoru ter jih od tam vodila v cerkev k božji službi, akoravno ima ona ustrahovalni nadzor tudi pri bogoslužnosti nad vsemi državljani. Ona vrši svoj ustrahovalni nadzor s tem, da onega, ki je motil bogoslužje, kaznuje, ako ga je kdo ovadil in to dovolj temeljito dokazal. Enako pravico in dolžnost ima po učnem redu šola nad šolsko mladino, a poudarjamo, da le po šolskem in učnem redu. Ista kazenska sodnija pa odreka šoli ta nazor, ker smo videli že premnogokrat, ko so šolski otroci, izpod 14. leta stari, prišli v navzkrižje s paragrafi kazenskega zakona, da jih je izročila njih staršem, da jih kaznujejo, in ne šoli, medtem ko vojaka, ki se je pregrešil proti kazenskemu zakonu, izroči vojaški oblasti, da ga kaznuje. To nam dokazuje, da nasprotuje določilo ustrahovalnem nadzorstvu v šolskem in učnem redu drugim paragrafom državnih zakonov. Ker pa ministrska naredba, ki nasprotuje državnemu zakonu, ni pravomočna (ministrske naredbe so le za to, da pojasnujejo, kako naj se vrše državni zakoni), zato ne more izpodbijati veljave paragrafov državnih

zakonov. Tako nam je očitno, da niti to določilo o ustrahovalnem nadzoru pri bogoslužnostih šolske mladine ne bi smelo nadzora izročiti šoli.

Dokazano je torej, da odlok deželnega šolskega sveta v Trstu z dne 1. decembra 1902, št. 1078, nima pravne moči. Prepričani smo tudi, da šolske oblasti to vedo in čutijo same, ker v Trstu in vsi okolici ne vodi učiteljstvo ljudskih šol mladine ob nedeljah in praznikih v cerkev in celo na državnih ljudskih šolah se udeležujejo otroci le od tretjega razreda naprej skupne šolarske maše in ne farne maše. Nekaj sežanskega okraja spada pod tržaško škofijo in tudi za ta del je bil izdan enak odlok, a vendar še danes se to ne vrši. Pri okrajni učiteljski skupščini 8. oktobra 1904 je hotel neki učitelj s tehtnimi dokazi izpodbijati pravno moč temu odloku, a predsednik mu je odvzel proti določilom konferenčnega reda besedo, ker je čutil, da bi slišalo učiteljstvo neizpodbitne dokaze.

Razvidno je torej, da se hoče dati pravno veljavo temu odloku le po Istri in še tu le tam, kjer hoče okrajni ali deželni nadzornik kako učiteljsko osebo pristransko šikanirati. Nam je znano, da je tudi po Istri mnogo krajev, kjer bi moralo učiteljstvo po tem odloku šolsko mladino zbirati in jo voditi v cerkev, a je ne vodi in v mnogih krajih niti ne nadzoruje. Povedali smo že, da ta odlok ne izvzema niti učiteljev organistov, in povedali smo, da je prepovedal s tem odlokom deželni šolski svet posredno učiteljstvu orglanje. Vemo pa tudi, da se vsem zaraditega nič ne zgodi, a le tam, kjer službuje nadzorniku neljuba učiteljska oseba, dobi ta odlok moč, ako je že drugače ne more šikanirati. Prične se na podlagi tega odloka preganjanje, in če je nadzornik prepričan, da je dotična oseba v kraju, kjer službuje, zadovoljna, izposluje, da je prva kazen premestitev disciplinarnim potom, ker s tem dobi lepo priložnost, da šikanuje še drugo mu neljubo osebo, ki jo prestavi v kraj, kjer je služboval disciplinirani tovariš, zato mu pa velja izgovor »iz službenih ozirov«. Tega pa ne moremo označiti z drugim atributom kakor s pristranostjo šolskih nadzornikov. Pristranost pa je v vsakem uradnem poslovanju prepovedana in zato ne sodijo taki pristranski možje na mesta, ki jih zavzemajo. Ne moremo nič drugega kakor vprašati, čemu ne vprašajo državni in deželni poslanci ministra, zakaj trpi to in zakaj ne ostrani tako pristranskih mož?

Za danes bodi dovolj, a če ne bo dosti, bomo v prihodnji priliki postregli s podrobnostmi!

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXIX.

Vprašanje: Na deželi, kjer šole nimajo posebnih telovadnic v šoli ali v pokritem prostoru, se pozimi, pa tudi poleti ob slabem vremenu ali veliki vročini ne more telovadba poučevati. Po učnih načrtih se na mešanih šolah med telovadbo dečkov dekleta poučujejo v ročnih delih.

Kaj se naj (n. pr. na dvorazrednici) ukrene takrat z dečki istega razreda, ko telovadba ni mogoča, a deklice vendar lahko imajo ročna dela? V. V.

Odgovor: Ako je Vaš urni red od okrajnega šol. sveta potrjen, se morate ravnati po njem, t. j. deklice se uče ročnih del, dečki pa telovadijo. Ako pa le ni mogoče

mogoče telovaditi, imajo dečki prosto, ako domača učiteljska konferenca drugače ne sklene in ako na podlagi teh sklepov okrajni šolski svet drugače ne ukrene.

Dohtar Trn.

XXX.

Vprašanje: Imam 4 kvinkvenije in sem v I. plačilnem razredu. Učiteljski izpit imam od 30. aprila 1880, def. sem postal 24. oktobra 1880.; funkcijske doklade imam 100 K; koliko penzije dobim? Nezvan.

Odgovor: Ako boste dokazali nesposobnost za službovanje, t. j. bolezen, Vam utegnejo po § 64. zakona z dne 30. julija 1900 odmeriti pokojnino za 26 let od Vaših skupnih dohodkov (2020 K), t. j. 1600 K plače, 4 kvinkvenije a 80 K (320 K) in 100 K funkcijske doklade 72% (t. j. za 10 službenih let 40%, za 16 službenih let 32%), kar bi znašalo = $2020 \times 72 = 1454$ K 40 h.

Dohtar Trn.

Iz slovanskih pedagoških časnikov.

Priobčuje —b—.

II.

Volitve.

»Vestnik«, organ osrednjega društva učiteljev na Moravskem, pripravlja učiteljstvo za živejše sodelovanje v politiki. V 50. številki je list priobčil članek pod gornjim naslovom. Članek bi se dal upoštevati tudi pri Slovencih.

* * *

Sprejeli so v moravskem dež. zboru nov volilni red in Moravska stoji zopet pred volitvami. Kakor poročajo listi, se stranke že pripravljajo na boj, javljajo imena kandidatov, sploh pripravljajo torišče, zakaj do 1. julija 1906 se imajo izvršiti nove volitve.

In učiteljstvo?

Stari nazor, da neposrednje in živo sodelovanje v politiki onemogočuje njegovo učiteljsko delo, ta nazor se smatra med naprednim učiteljstvom že davno zastarelim in nemogočim. Politika je učiteljstvu vsaka delavnost sredi občanstva, delavnost ki vodi narod k vplivu, do vlade, sovlade, do avtonomije. Kar še manjka, pogreški se morajo popraviti stem, da se izpremeni javno mnenje, da se poučuje o smereh in o koristnejših reformah in novih načinih društvene življenja, o ustavoznanstvu, njegovih nedostatkih in potrebah. Politika je nadalje spoznavanje gmotnih in duševnih potreb in pravic, je razvoj energije je izkoriščanje danih razmer in zakonov v dosego materialnega in duševnega blagra. V nravnem oziru gre tu za poravnanje društvenih razločkov, za odstranitev brezpravnosti in sebičnosti, za preprečenje nasilstev in izpolnjevanje pravičnosti, za pridobitev svobode in vseh jamstev za kulturni razvoj.

Ako tako tolmačimo politiko, ali ni dolžnost učiteljeva, ki ne vidi svoje naloge samo v tem, da nauči dete poštevanke ali stavkove analize, ampak ki vidi v otrokih bodoče občane, ali ni naravnost dolžnost narodnega učitelja, hoditi med ljudstvo in izkušati spoznati do pičice vse razmere, za katere mora v šoli učence pripravljati? In ne tikajo se vsi javni dogodki povsod in vedno v prvi vrsti šole in občne prosvete? Ali nima tu učitelj stati na straži? In končno ali ni učitelj tudi občan? Vse dolžnosti občanske moramo izpolnjevati, zato se tudi ne damo omejevati svojih občanskih pravic. Doba, ko se je učitelj bal in se je moral

bati, udeležiti se »političnega« shoda, ko se je bal javno odpreti usta, četudi samo v obrambo, ta doba je že davno minila. Zlasti premenitev volilnega reda, v katerem se razširja volilno pravo na široke sloje, kategoriški imperativ vsakemu naprednjemu učitelju, da se ne izogiblje politični borbi in političnemu življenju, ampak da po delavni udeležbi poizkuša pridobiti javno mnenje za napredno stvar.

Po secanjih izkustvih bo prva naša naloga, spomniti javnost na našo pravično zahtevo, da bi bili v redovih nove zbornice tudi učitelji — poslanci. Od izpolnitve te zahteve učitelji takrat ne smemo odstopiti. Pomnoženje mandatov ponuja najlepšo priložnost, da nas upoštevajo, če ne iz stanovskih ozirrov, vsaj iz kulturnih, in da nam končno ugođe. Nečemo vnaprej samo praznih obljub niti laskavih besed. Učiteljstvo bi izvedlo najskrajneje konsekvence v drobnem narodnem delu, če bi moralo oditi zopet praznih rok.

Toda ne tajimo tudi žalostnega dejstva, da je ta brezuspešnost poslednjih učiteljskih kandidatur večjidel naša lastna krivda. Med nami je še vedno znaten odstotek ljudi, ki nimajo smisla za to stanovsko dolžnost, zakaj v njih še vedno tiči stari, na vse strani odvisni, pohlevni in sključeni kantor. To se mora odpraviti. Najprej je treba, da vsak izmed nas pošteno deluje v šoli in v javnosti. Samozavest in samostojnost prideta sami. Končno igra tu veliko vlogo tudi udobnost in lenoba.

Ako nas teh nečednosti ne reši klerikalna domišljavost, prešernost in neutrudljivost, vladohlepnost klerikalnih prvoboriteljev, seveda, potem bomo prisiljeni reči: *Nostra culpa!* *Nostra maxima culpa!*

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Ljubljansko učiteljsko društvo vabi svoje p. n. člane tem potom na redni letni občni zbor, ki bo v sredo, dne 21. februarja, ob osmih zvečer z običajnim vzporedom v gostilni pri Novem svetu na Marije Terezije cesti, v posebni sobi pri vходу na levo.

K obilni udeležbi vabi odbor.

Pedagoško društvo v Krškem zboruje dne 22. februarja ob 10. uri dop. v risarski dvorani meščanske šole v Krškem. Vzpored: 1. Društvene zadeve in nasveti. 2. Nova pota v jezikovnem pouku. (Poroča g. Josip Brinar.) 3. O umetniški vzgoji. (Por. g. Karel Humek.) 4. Plače meščanskih učiteljev na Kranjskem. (Por. g. nadzornik Ljud. Stiasny.) 5. Najnovejši pojavi na pedagoškem polju.

K prav obilni udeležbi vljudno vabi v imenu odbora Josip Brinar, t. č. predsednik.

Štajersko.

Učit. društvo za Ljutomerski in gornjeradgonski okraj je imelo dne 1. svečna občni zbor v Franc Jožefovi šoli v Ljutomeru. — Predsednik pozdravi navzoče in novega člana tov. Rajha od Sv. Duha na Stari gori. — Tajnik poroča o društvenem delovanju v preteklem letu. Društvo je imelo 6 zborovanj: 4 v Ljutomeru, 1 v Radincih in 1 na Cvenu. Pri teh zborovanjih je bilo 6 predavanj, 7 poročil, 6 dopisov in 15 predlogov. V tem letu je prišlo tudi končno do izpremembe pravil. Društvo je jako napredovalo na pristopu novih članov, namreč od 31 na 45. Blagajnik toži po svoji stari navadi o pomankljivem plačevanju članarin, katere točnost naj bi postala nova navada. Freuensfeldova

ustanova znaša 1000 K, obresti 40 K. Blagajnik predlaga, da se po nekem društvenem sklepu naroči za teh 40 K Gabrščkova mladinska knjižica za 12 šol ljutom. in gornjeradgonskega okraja.

Glede naročitve časnikov za prihodnje leto se je vnela jako živahna debata. »Slov. učitelj« se proglašuje kot nepotreben za društvo in pri glasovanju pade z nad $\frac{2}{3}$ glasov, za 5 glasov.

Pri novih volitvah se je odbor nekaj predrugačil. In sicer sestoji sedaj sledeče: predsednik: nadučitelj Tomažič — Stara cesta; podpredsednik: nadučitelj Cvahte — Mala nedelja; tajnik: učitelj Čeh — Ljutomer; blagajnik: realčni učitelj Kryl — Ljutomer.

Stanovska zavest novoizvoljenega predsednika nam jamči, da bo tudi prihodnje leto društvo vrlo uspevalo.

Tov. Vauda prečita jako zanimiv članek o delovanju okraj. učit. društev in predlaga, naj si napravi odbor za vseletno delovanje nekak načrt.

Ravnatelj Robič se oglasi, da poroča pri zborovanjih o aktualnih pedagoško-didaktičnih in šolsko-političnih vprašanjih, ki jih povzame iz društvenih listov.

Sklepno predlaga tov. Dostal, naj se vabijo še nečlani tovariši v našem okraju k pristopu pismeno s prigrasnico, ki jo naj podpišejo, da bomo enkrat vsi pod skupno stanovsko streho.

Goriško.

Na podlagi novega zakona z dne 14. januarja 1906 št. 10 se je uvrstilo učiteljstvo goriškega okraja takole:

I. plačilna vrsta z letno plačo 1600 K:

Jug Tomaž, Solkan, 1858*); Benko Ivan, Sovodnje, 1864; Poniž Ambrož, Rihenberg, 1864; Strnad Franc, Črniče, 1864; Lukančič Tomaž, Gabrije, 1869; Čopi Josip, Cerovo, 1872; Sedevčič Blaž, Vogrsko, 1872; Kragelj Josip, Gradišče, 1874; Lovrenčič Matija, Št. Peter, 1874; Orel Josip, Prvačina, 1876; Vilhar Franc, Kronberk, 1876; Furlani Leopold, Standrež, 1877; Zorn Ivan, Vrtojba, 1880; Bajt Franc, Ajdovščina, 1880; Bele Anton, Osek, 1880; Mlekuž Anton, Čepovan, 1881; Rustja Anton, Tribuša, 1880; Balič Josip, Vrh, 1881; Čibej Edmund, Dol, 1881; Medvešek Peter, Sv. Križ, 1881; Vodopivec Janko, Kamnje, 1881; Budal Josip, Podgora, 1882; Kavš Ivan, Šmarje, 1882; Vrč Alojzij, Kanal, 1884; Cenčič Davorin, St. Florjan, 1885; Prinčič Edvard, Pevma, 1885.

II. plačilna vrsta z letno plačo 1400 K.

Križman Ignacij, Dornberg, 1886; Pavlin Leopold, Ročinj, 1886; Leban Franc, Trnovo, 1887; Sušmelj Josip, Ravnica, 1887; Možina Anton, Brje, 1888; Poberaj Avgust, Kojsko, 1889; Strgar Franc, Deskle, 1889; Tomažič Andrej, Lokavec, 1889; Krmac Anton, Vipolže, 1891; Bitežnik Josip, Bate, 1893; Vižintin Rudolf, Renče, 1893; Medeot Anton, Ločnik, 1892; Kodrič Artur, Podgora, 1894; Križman Franc, Šempas, 1894; Golja Franc, Levpa, 1895; Urbančič Alojzij, Miren, 1895; Vidoc Josip, Ločnik, 1895; Širca Ernest, Podgora, 1895; Pavlica Ulrich, Bukovica, 1897; Urbančič Josip, Bilje, 1897; Benič Mavricij, Vedrijan, 1898; Gorjup Rihard, Avče, 1898; Klavora Henrik, Gorenje polje, 1898; Kumar Rudolf, Šmartno, 1898; Merljak Franc, Batuje, 1898; Merrholja Franc, Dobravlje, 1898; Vodopivec Anton, Grgar, 1898; Bratina Karel, Zablje, 1899; Ferlat Ante, Rupa, 1899; Gradnik Rajko, Kozana, 1899; Kuntih Maks, Solkan, 1899; Orel Rihard, Dornberg, 1900; Rožič Jakob, Gradišče, 1900; Musič Anton, Pleve, 1901; Gregorič Vinko, Opatjeselo, 1901.

III. plačilna vrsta z letno plačo 1200 K*)

Bric Josip, Gabrije, 1902; Drovénik Josip, Renče, 1902; Zorn Franc, Vrtovin, 1902; Gorjup Alojzij, Lom, 1903; Kunc Ivan, Kal, 1903; Likar Ladislav, Ozeljan, 1903; Peršič Adolf, Voglarji, 1903; Zajec Josip, Srednje, 1903; Baša Franc, Bra-

nica, 1904*); Benko Alojzij, Cerovo, 1904; Juh Ivan, Vedrijan, 1904; Poberaj Josip, Vrata, 1904; Zgonik Viktor, Podlaka, 1905; Turk Franc, Ajdovščina, 1905; Tomažič Viljem, Lig, 1905.

Učiteljice:

I. plačilna vrsta z letno plačo 1400 K.

Kersnik-Rott Leopolda, Pevma, 1868; Urbančič Marija, Podgora, 1879; Bavcon Alojzija, Št. Peter, 1882; Perc Marija, Skrilje, 1884; Jug Josipina, Sovodnje, 1885; Lukman Ana, St. Florjan, 1886; Leban Karolina, Kanal, 1887; Cej Marija, Bilje, 1889; Doljak Kristina, Solkan, 1889; Gulin Alojzija, Šmartno, 1889; Jelšek Amalija, Dornberg, 1890, Kumar Pavla, Kojško, 1891.

II. plačilna vrsta z letno plačo 1200 K:

Vergna Ida, Standrež, 1891; Krajnik Franja, Kanal, 1892; Tanzera Alojzija, Ločnik, 1893; Strukelj Marija, Ločnik, 1893; Komar Ljudmila, Černiče, 1896; Jug Ana, Vrtojba, 1896; Gostiša Karolina, Standrež, 1897; Jug Marija, Osek, 1897; Pfeifer Marija, Opatjeselo, 1897; Vilhar Zofija, Miren, 1899; Skočir Ernesta, Lokavec, 1898; Bajč Marija, Renče, 1900; Lavrenčič Klementina, Bačuje, 1900; Boštjančič Katarina, Dol, 1901.

III. plačilna vrsta z letno plačo 1000 K.

Mozetič Alojzija, Prvačina, 1881; Bizjak Rozalija, Dornberg, 1898; Fajgelj Cecilija, Šempas, 1900; Klančič Emilija, Podgora, 1901; Prinčič Olga, Cerovo, 1901; Strel Jadviga, Lokve, 1902; Blažič Marija, Kamnje, 1902, Blažica Ernesta, Grgar, 1902; Eržen Ljudmila, Ozeljan, 1902, Sedej Josipina, Šempas, 1902; Šušteršič Angela, Rihemberk, 1902; Lavrenčič Ljudmila, Rihemberk, 1903; Prinčič Ana, 1903; Strel Otilija, Šmarje, 1903; Delak Pavla, Sv. Križ, 1904; Furlani Olga, Standrež, 1904; Legovič Štefanija, Ajdovščina, 1904; Mihel Justina, Miren, 1904; Srebrnič Josipina, Ločnik, 1904; Trošt Elvira, Deskle, 1904. K.

Književnost in umetnost.

Zvondček. Vsebina 2. številke: 1. Štirje domovi. E. Gangl. Pesem. 2. Ila se je skrila. Andrej Rapè. Povest. 3. Prošnja. E. Gangl. Pesem s podobo v barvotisku. 4. Prepovedan sad. Juraj Pangrac. Povest s podobo. 5. Križi in težave iz mojih dijaških let. Fr. Rojec. Povest. 6. Za visoko ceno. Mihael Levstik. Pravljica. 7. † Alojzij Pin. Lad. Ogorek. Življenjepis. 8. Zadnje pesmi Alojzija Pinā s podobo v barvotisku. 9. Pouk in zabava. Besedna naloga. G. M. — Tepežnica. Emil Adamič. Uglasbena pesem. — Kako visoki so morski valovi. — Koliko tehta ena milijarda. — Zvita opica. — Steklenice iz papirja. — Za kratek čas. — Gozdi v Avstriji. — Evropski vladarji. — V eni minuti. — Najstarejši zvon v Ameriki. — Izdelovanje papirja v Ameriki. — Rešitev.

Bodoči knjižni program »Slovenske Matice«. Knjižni odsek »Slovenske Matice« je poveril v seji dne 28. rožnika 1905. pododseku petorice iz svoje srede nalogo, naj sestavi osnovo bodočemu društvenemu književnemu programu. Omenjeni pododsek je poverjeno mu nalogo v svojih sejah dne 3. in 18. velikega srpana 1905. izvršil in osnovo predložil književnemu odseku. Ta je o tej osnovi v svojih sejah dne 20. vinotoka, 14. listopada, 20. grudna lani in 16. prosinca letos razpravljala, jo z malimi izpremembami sprejel in odboru v odobrenje priporočil. Odbor je njegovemu nasvetu v redni seji dne 18. prosinca t. l. pritrdil in obenem sklenil, naj se program v časopisih objavi. Njegovo besedilo je sledeče: 1. »Zbornik« se kot perijodična knjiga obdrži v ta namen, da se v njem objavljajo krajše razprave strogo znanstvene vsebine. 2. Letopis ostani še nadalje društvena knjiga za objavlanje pisarniškega poročila. 3. Matica izdaj vsako leto

*) Neusposobljeni učitelji po zakonu.

po eno ali dve monografiji. Kot primerna tvarina tem monografijam se priporočajo sledeče razprave: a) Zgodovina Ilirije, kot spominska knjiga z ozirom na bližajočo se stoletnico. b) Zgodovina ilirizma. c) Zgodovina reformacijske dobe v Slovincih. č) Bleiweis in Novice, ob stoletnici pokojnikovega rojstva. d) Zgodovina slovenskega naroda. e) Zgodovina slovenske in ostalih slovanskih književnosti. f) Opis ostalih slovenskih pokrajin. g) Prešernov Zbornik. h) Etnografske študije o Slovincih (z ilustracijami). i) Novejše tehnične pridobitve (z ilustracijami). j) Občna zgodovina v monografijah (ilustrirana). k) Zgodovina umetnosti v monografijah (ilustrirana). l) Kemična tehnologija. m) Bakteriologija in mikroskopija (ilustrirana). n) Narodno gospodarstvo. o) Socijalizem in sociologija. p) Poučni spisi iz zdravstva. r) Etika. s) Estetika. š) Poetika. t) Astronomija. 4. Leposlovju naj se pridre vsako leto vsaj po tri knjige pod splošnimi naslovi a) Knezova knjižnica, b) Zabavna knjižnica, c) Iz svetovne književnosti. Kot tvarina prvima dvema knjigama se priporočajo poleg izvornih leposlovnih del ponatiski izbranih spisov umrlih ali pa tudi še živečih domačih pisateljev. Izdajala naj bi se tudi izvorna dramatična dela in pesniški zborniki. Za prevode v knjigi »Iz svetovne književnosti« se priporočajo pesniške antologije; dalje najboljše starejša in novejša slovanska leposlovna in dramatična dela ter klasična in moderna dela tujih književnosti. Sprejemajo se pa le prevodi po izvornem besedilu; prevodi iz nemščine se načelno odklanjajo. Vsakemu teh prevodov naj se pridoda kot uvod kratek pregled o avtorjevem življenju in delovanju. Slavno občinstvo se s to objavo opozarja na bodoče delovanje »Slovenske Matice«. Slovenski pisatelji se prav vljudno prosijo, naj stopijo v kolo sotrudnikov »Slovenske Matice«, ako niso že med njimi. Program je tako bogat in raznovrsten, da vsakdo, ki čuti v sebi poklic in voljo, najde v njem obširno in hvaležno polje za sodelovanje. Hvaležni mu bodo zato društvo, odbor in društveniki. Kdor bi se utegnil za program natančneje zanimati, ga dobi lahko na ustno ali pisмено zahtevo iz društvene pisarne.

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. Ormoško učiteljsko društvo na račun pokroviteljine 2. rok v znesku 50 K; Posojilnica na Dolu (Štajersko) 10 K; tov. Alojzija Izlakar nabrala pri veselem omizju v Predvoru 4 krone 65 vinarjev; tov. Fran Leskovar nabral v veseli družbi pri Janku v Novi cerkvi 3.20 K; g. trgovski potnik I. Vernik pri »tarok partiji« v Št. Janžu po tov. V. Bercetu daroval 5 K; Konjiško učit. društvo 12 K; na račun prvega roka 50 K pokroviteljine; tov. Ivan Magerl v Svibnem nabral 12.25 K. — Živeli učiteljski dobrotniki! Živeli nabiralci in nabiralke! Bog plati!

Kolekte poštnih znamk za učiteljski konvikt je zamedel sneg in ne morejo naprej. Bog daj kmalo boljše vreme!

Letnino à 2 K za učiteljski konvikt za leto 1906 so plačali ti-le zavedni tovariši in tovarišice: tov. Fran Ks. Trošt, tov. Jerica Zemljan in tov. Ernestina Jamšek na Igu; tov. Karel Trost, Ivan Gantar, Fran Zagorc in Ivana Premelč v Št. Jerneju; tov. Matija Hiti in Pavla Brezovšek v Dobu; tov. Fran Zupančič v Št. Rupertu; tov. A. Pirc, M. Antončič, P. Čop, in tov. Ida Papler v Borovnici; učiteljstvo v Boštanjju (6 K); tovariš Jos. Ambrožič v Čatežu; vodstvo dekliške šole v Idriji (8 K); tov. Ivan Schmeidek na Rovih; tov. Anton Pegan v Matenji vasi. — Šolsko vodstvo v Št. Pavlu p. Preboldu (8 K); šolsko vodstvo v Mozirju (4 K); šolsko vodstvo v Sremljah (8 K); šolsko vodstvo v Prihovi p. Konjicah (4 K); šolsko vodstvo na Reki (4 K tov. K. Mejavšek); tov. Alojzij Majcenc pri Sv. duhu na Ostrem vrhu. — Tov. Anton Berginc v Sežani; učiteljstvo v Dornbergu (8 K); tov. Josip Tavš v D. Trebuši; tov. Anton Ivanovič na Tatrah; tovariš Adolf Teršič v Voglanjih; tov. Anton Masle v Ricma-

njih; tov. Krist. Bratina v Bovcu (4 K); tov. P. Ipavic v Svetem. Živel!

Učiteljske sestanke prireja »Ljubljansko učiteljsko društvo« vsako sredo v posebni sobi pri Novem svetu na Marije Terezije cesti. Prijatelji in gosti dobrodošli!

Iz krškega okraja nam pišejo: Ni še dolgo tega da je nadzornik Stiasny odložil predsedništvo »Pedagoškega društva v Krškem.« — Vzrok temu je bil pač razpor med njim in učiteljstvom. Namesto njega je bil izvoljen meščanski učitelj g. Brinar. Ta je sklical prvo zborovanje na dan 22. februarja t. l. — Kot 4. točka dnevnega reda je: »Plača meščanskih učiteljev na Kranjskem.« Poroča nadzornik Lj. Stiasny. — Torej on, ki ni našel do sedaj besede, da bi jo znil v izboljšanje plač ljudskih učiteljev, katerih nadzornik je, se bo sedaj potegoval za izboljšanje plač mešč. učiteljev. — Kaj namerava? Še pred kratkim se je izrazil, da bo on skrbel, da niti ena učiteljica ne pride k zborovanju in sedaj pri prvi priliki on prevzame sam referat! Čuden mož to! Učiteljstvo je že obračunalo z njim!

Sedemdesetletnico rojstva je praznoval g. deželni šolski nadzornik v pokoju in dvorni svetnik Jožef Šuman. Rojen je bil pri Sv. Ani v Slovenskih goricah. Od leta 1860. je bil profesor na mariborski gimnaziji, potem je služboval na Dunaju. Leta 1884. je prišel za ravnatelja na višjo gimnazijo v Ljubljano. Leta 1890. je bil imenovan za deželnega šolskega nadzornika, kateri posel je opravljal z vestnostjo in dobrohotnostjo izobraznega šolnika. Naše čestitke!

»Slovenec« se je že začel baviti z našimi članki o pasivni rezistenci. Piše namreč: Kot posebno izvrstno sredstvo priporoča »Učit. Tov.«, da naj vsakdo neprenehoma »odkrito in jasno« govori: »Dr. Šusteršič nam noče dati kruha!« Iz tega bo nastala »cela revolucija na šolskem polju«, pravi »Učit. Tovariš«. Pouk o pasivni rezistenci se še nadaljuje. Nam se zdi, da poznamo že nekaj liberalnih učiteljev, ki to »pasivno rezistenco« že izvršujejo — brez uspeha za svojo plačo. Kaj jim bo pa še posebno tisto neumno zabavljanje čez »Slovensko Ljudsko Stranko« pomagalo, ne vemo. In kaj imajo gospodje »tovariši« od propale liberalne stranke, ne vemo. Učitelji se naj takih slepih »voditeljev« odkrižajo, pa bodo mnogo hitreje prišli do cilja! — Tako zna pisati samo »Slovenec«, glasilo tistih katehetov, ki niso po njegovi lastni obsodbi petdeset let ničesar storili za katehetskino slovstvo. »Slovenec« naj le imenuje tiste liberalne učitelje, ki že izvršujejo pasivno rezistenco. V odgovor bomo začeli navajati imena tistih katehetov, ki so zanemarjali in zamudili več 100 ur verouka v enem šolskem letu, ki svojo službo opravljajo tako površno in malomarno, da je pravi škandal! Samo naj začne »Slovenec«, potem začnemo takoj tudi mi. Vendar mu damo dober svet, naj prej pomete pred svojim pragom. »Slovenec« stori svojim lastnim ljudem uslugo, ako se poprime dostojne in taktne polemike, kadar smeši naš boj za kruh in pravico! Ako ne, pridejo imena in datumi, pridejo odgovori na očitani svinjak. Torej — kakor drago! Zaloge je za — celo brošuro!

Iz učiteljskih krogov na Goriškem pišejo »Edinosti«: V »Učiteljskem Tovarišu« čitamo že več časa poročila učiteljskih zastopnikov v okrajnem šolskem svetu za goriško okolico. Taka poročila so navadno naslovljena »Iz seje ožjega (ali pomnoženega) c. kr. okraj. šol. sveta za goriško okolico«, in jih piše eden ali drugi učiteljskih zastopnikov. O tem je učiteljstvu jako ustrezno, ker tako doznavamo vse, kar se je sklepalo v okr. šol. svetu. S 1. jan. t. l. so začeli poslovati novi c. kr. okraj. šol. sveti. Pozivljamo torej učiteljske zastopnike iz tolminskega in sežanskega okraja, da nam odslej (od novega leta) redno sporočajo v »Učit. Tovarišu« sklepe šol. svetov. Seveda se mora to poročati tako, kakor je za javnost dovoljeno. V tem naj posnemajo zastopnika v okr. šol. svetu goriškem. Dobro bi storili tudi učit. zastopniki v slov. okrajih Istre, da bi to ukrenili. Učiteljstvo je poslalo zastopnike v okraj. šol. svet, da tam učiteljstvo zastopajo, da ga čuvajo in morebitno branijo. Ker pa učiteljstvo ne more biti z zastopniki vedno v osebni stiku, je potrebno,

da nam oni sporočajo sklepe okr. šol. svetov v naš šolski list, ki brani naše interese. Upamo, da ne pišemo to gluhim ušesom in da se to izvrši čim preje. Torej na delo, zastopniki, ako hočete uživati naše zaupanje.

Ljudska javna čitalnica v Ljubljani. Ljubljana dobi veliko ljudsko javno čitalnico. »Prosveta« v Ljubljani namerava preurediti del prostorov v pritličju »Narodnega doma« za splošno izobraževališče. Ta javna čitalnica ima biti kolikor mogoče popolna. V enem oddelku naj so razpoloženi vsi jugoslovanski časopisi in glavni drugi, v drugem ima biti prostor za čitanje revij, v tretjem pa za čitanje knjig. Ljudsko izobraževalno delo stremi za tem, da se da slehrnemu prilika do izobrazbe. V tako svrhu služijo poljudna predavanja, poučni tečaji, ljudske knjižnice in čitalnice, popularni koncerti ter druga izobraževalna sredstva.

Umrli je v Sodražici tamošnji nadučitelj Ivan Mandeljc, star 64 let. R. i. p.!

»Učiteljske Novine« seznanjajo v zadnji številki svoje bralce z našimi članki o pasivni rezistenci. Kakor se kaže, ne govorimo zaman.

Vzor rodoljuba. V veliki Kikindi na Ogrskem je umrl Srb Gjorgje Radak, ki je sporočil 225.000 K v narodne svrhe. Svoje imetje je razdelil takole: Za srbski učiteljski konvikt je daroval 40.000 K, za zidanje srbske ženske učiteljske šole v Veliki Kikindi 40.000 K, za podporo srbskih obrtniških hčera pri možitvi 40.000 K, za štipendije revnim dijakom 40.000 K, za podporo srbskih svečeniških hčera v Dalmaciji pri možitvi 40.000 K, za »Srbsko Matico« v Novem Sadu 20.000 K in srbski poljedelski zadruzi v Veliki Kikindi 5000 K. — Slava takemu požrtvovalnemu rodoljubu!

11sto let — Avstrija. Dne 8. t. m. je minilo ravno 11sto let, odkar je bil položen prvi temelj sedanji Avstriji.

Na Savi pri Jesenicah začno spomladi graditi novo šolsko poslopje za tamkajšnje slovensko štirirazrednico. Zgradbeni stroški so proračunjeni na 60.000 K.

Slavna okrajna posojilnica v Krškem je blagovolila tudi letos nakloniti »Pedagoškemu društvu« 20 K. Iskrena zahvala za ta blagodušni dar!

Za odbor »Pedagoškega društva« v Krškem
Josip Brinar, t. č. predsednik. Ivan Rupnik, t. č. tajnik.

Razgled po šolskem svetu.

— **Obrtno in trgovsko šolstvo na Kranjskem.** V »Slovenskem Trgovskem Vestniku« čitamo: V šolskem letu 1904/5 je bilo na Kranjskem izven Ljubljane 16 obrtno-nadaljevalnih šol. V Ljubljani sami obstoje poleg obrtno-nadaljevalne šole, ki ima šolske prostore v realki, še tri obrtne pripravljavnice. Obrtne pripravljavnice v Ljubljani, ki se jih namerava združiti pod eno vodstvo z obrtno pripravljavnico, obiskujejo obrtni vajenci, ki niso dovršili 4 razredne ljudske šole, dočim zahajajo ostali vajenci v obrtnonadaljevalnico. Trgovski vajenci v Ljubljani obiskujejo takozvano gremijalno šolo, ki jo vzdržuje z lastnimi sredstvi ljubljanski gremij trgovcev. Po svoji uredbi je ta šola trgovska nadaljevalna šola. Obrtno nadaljevalne šole so na Kranjskem v sledečih krajih: Bled, Cerknica, Kamnik, Kočevje, Kranj, Krško, Metlika, Novo mesto, Postojna, Radovljica, Ribnica, Škofja Loka, Smartno, Tržič, Št. Vid nad Ljubljano, Zagorje ob Savi. Poseben trgovski tečaj, namenjen trgovskim vajencem, imajo obrtno nadaljevalne šole v Kamniku, kjer obstoji trgovski tečaj že od leta 1887; v Metliki, kjer se je ustanovil 1896; v Novem mestu, kjer so ga osnovali leta 1875. Na ostalih šolah se poučujejo trgovski vajenci skupno z obrtnimi; večinoma se v takih šolah, ako imajo primerno število trgovskih vajencev, jemlje na trgovske vajence poseben ozir. in imajo navadno mesto pouka v risanju poseben pouk o korespondenci in knjigovodstvu. Trgovski tečaj v Kamniku je v preteklem šolskem letu obiskovalo 7 učencev; v Metliki 11 učencev in v Novem mestu 14 učencev. V trgovskih tečajih se poučuje v sledečih predmetih: trgovsko računstvo, trgovsko spisje, knjigovodstvo, zemljepis in domoznanstvo. Glede vrednosti, važnosti in praktične pomemb-

nosti obrtno nadaljevalnih šol je opomniti, da se v splošnih obrtnonadaljevalnih šolah, ki so namenjene vsem obrtnim in trgovskim vajencem okraja, za katerega obstoje, dosegaajo zadovoljivi učni uspehi dokaj teže, kakor v strokovnih šolah, ki so namenjene le vajencem določene obrtne ali trgovske stroke in v katerih je mogoče učitelju prilagoditi se individualnim potrebam onega obrta, čigar vajencem so namenjene. Obrtnonadaljevalne, odnosno trgovsko nadaljevalne šole so obvezne, in je dolžnost obiskavati nadaljevalne šole utemeljena v obrtnem zakonu. Dolžnost obiskavati te šole se pričinja za vajance s pričetkom učnega razmerja ter konča tedaj, kadar je vajenec dovršil šolo, ali pa prestal učno dobo. Vsaka taka šola ima lasten statut in poseben učni načrt. Ministrstvo je izdalo normalen učni načrt, ki pa se more razmeram primerno prikrojiti za potrebe posameznih šol. Žal, da obstoji tak normalen učni načrt zgolj za obrtnonadaljevalne šole, dočim se normalni učni načrt za trgovske nadaljevalne šole še ni izdal, dasi je gotovo potreben, ker znatno olajšuje snovanje šol.

— **Dom za onemogle učitelje** bodo sezidali v Sofiji. Mestno zastopstvo je odstopilo v ta namen zemljo brezplačno.

— **Katoliško vseučiliško društvo** je imelo dne 28. pret. mes. v Solnogradu svoj 23. glavni shod. Predsedoval je nadškof solnograški, kardinal Katschthaler. Glasom računskega izvestja ima društvo 2,489.767 kron imetja. V minulem letu je prirastlo 447.344 kron, med temi je tudi dar 200.000 kron neke neimenovane dame iz visokega plemstva.

— **Češki pedagoški muzej** Na poziv društva čeških profesorjev je bil dne 15. pret. mes. sestanek zastopnikov vseh čeških pedagoških korporacij, vseučiliških profesorjev, kakor tudi vaških učiteljev. Na tem sestanku je bila sklenjena ustanovitev češkega pedagoškega muzeja! V tem zavedu bodo zbrani šolski pripomočki in velika pedagoška knjižnica. Dekan češke modroslovne fakultete, dr. Drtina, je razpravljal o namenih tega muzeja: upoštevanje in sleditev celokupnega šolskega gibanja, pregled šolskih reform, razgled po tujezemskem šolstvu; velika knjižnica pa ima biti temelj in vrelec vednostnega delovanja. Ustanovilo se je tudi »Društvo ped. muzeja naroda češkega«. Uresničenje (zgraditev stavbe in zbiranje gradiva) izvede učiteljstvo vseh kategorij s podporo mesta, Češke, države, okrajnih zastopov in občin, posojilnic ter učiteljskih društev. Tako je položen temelj k novemu krasnemu kulturnemu činu, ki se s prejšnjima dvema spaja v veličastno trojico: »Društvo Komenškega«, »Prosvetna zveza« in »Pedagoški muzej naroda češkega«.

— **Zadnji nemški učenec.** Nemško časopisje prinaša novico, da so nemško šolo v Hrščancih pri Žatcu na Češkem morali zapreti, ker je že več kot četrt leta prihajal vanjo le en učenec. Ta nemška šola je obstojala nad 30 let; ustanovili so jo v ponemčevalne namene, in jih je res mnogo ponemčila. Sedaj pa je ostala prazna.

— **Šolstvo na Bolgarskem.** V šolskem letu 1903/04 je bilo na Bolgarskem 4444 šol z bolgarskim učnim jezikom. Te šole je obiskovalo 340.668 otrok: od teh je bilo 220.620 učencev in 120.048 učenk. Ako se primerja število šol (4444) s številom prebivalstva (3,744.283), se razvidi, da pride po ena šola na 881 prebivalcev. Na teh zavodih je delovalo 7768 učiteljskih oseb: izmed teh je bilo 5425 učiteljev in 2361 učiteljic. To učiteljsko osobje je poučevalo 340.668 otrok, torej pride na enega učitelja povprečno 44 otrok.

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu
ter vse tiskovine za obrtne nadaljevalne šole po naj-
novejših predpisih priporoča tvrdka

Dragotin Hribar v Ljubljani.

Jubilejska samopomoč.

Društveniki so lahko učitelji, njihove žene in učiteljice. Za sprejem se je oglašiti pri načelniku (zdaj nadučitelj **Franc Ks. Trošt** na Igu pod Ljubljano.)

V društvo se sprejemajo le oni ki še niso nad 45 let stari. Pristopnina se ravna po starostnih letih, in sicer od 20 do 25 let **2 K 50 v**, od 25 do 30 let **5 K**, od 30 do 35 let **10 K**, od 35 do 40 let **15 K**; od 40 do 45 let **20 K**; poleg tega še **2 K** za prvi smrtni slučaj in **1 K** vpisnine. Letno se plača za rezervni fond **2 K**.

Po društvenikovi smrti izplača načelnštvo takoj zakonitim dedičem tolikokrat po **dve kroni**, kolikor je društvenikov. Po smrti društvenika plačajo drugi društveniki po **dve kroni** za nadaljni slučaj smrti. Konec leta 1905 je bilo pri društvu 198 članov.

Šolske tiskovine

priporoča

tiskarna **J. BLASNIKA** naslednikov
v **Ljubljani.**

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Vplačuje in izplačuje se vsak **četrtak** od 11.—12. ure dopoldne in vsako **soboto** od 5.—¹/₂7. ure zvečer ali pa vsak dan potom poštne nakaznice ali c. kr. poštne hranilnice (čekovni račun št. 866.312). Za drugače storjena vplačila zadruga ni odgovorna.

Sprejem hranilnih vlog po 4³²/₁₀₀, oddaja **posojil na osebni kredit** po določenih rokih vračevanja (glej spodaj) proti zadostni varnosti. Za tako velja: vsaj eden dober **porok in plačnik**, zastava premičnin, zemljišč in vknjiženih terjatev, predznanba na plačo ali penzijo.

Prošnje za posojila brezplačno proti vpošiljatvi 20 h v poštah znamkah za frankaturo. Tudi prošnjam za posojila naj se priloži poštna znamka za 20 h za dopošiljatev rešitve.

Vsakih 100 K posojila (dva pasivna deleža) se vrača po načinu:

A	v 12 mesečnih rokih, in sic. 11 rokov à 9 K — h, 12. rok 4 K 73 K
B	» 18 » » » 17 » » 6 » — » 18. » 3 » 56 »
C	» 24 » » » 23 » » 4 » 50 » 24. » 4 » — »
D	» 38 » » » 37 » » 3 » — » 38. » — » 66 »
E	» 46 » » » 45 » » 2 » 50 » 46. » 1 » 81 »
F	» 60 » » » 59 » » 2 » — » 60. » — » 70 »
G	» 70 » » » 69 » » 1 » 75 » 70. » 1 » 42 »
H	» 85 » » » 84 » » 1 » 50 » 85. » 1 » 26 »

Zadružni lokal je v Ljubljani, Komenskega ulice št. 17.

O naši moderni didaktiki.

Piše dr. Nadlega.

(Konec.)

Preidem na drugo stran! Reformatorji didaktike so res učeni in bistroumni, zato ni čudno, da so še marsikatero ukrenili liki hudomušni Ribničan. Vsak predmet so utesnili v lep okvir. V tem okvirčku je podoba prečrtana in razdeljena v male kvadrate. Bog ne daj, da bi se celotna slika kdaj ogledala, vsak kvadrater se ima temeljito preštudirati — po vseh formulah. Po naših učilnicah, pisarnicah, zbornicah

in hodnikih visi vse polno raznih ukazov, odredb, navodil, zahtev in želj — in bogzna, kako se imenujejo še vsi taki učeni in duhoviti duševni odpadki naših veleumov. Omejenost vsepovsod. To so napete žice na didaktičnem polju, ki ovirajo prosti hod učiteljstvu, to so duševne verige, ki branijo polet duši za vse dobro vnetega učitelja. — In kaj je še vse predpisano!? Čital boš to in to, memoriral to in to, obravnaval boš to in to, seveda po predpisani učni sliki, pel boš seveda tudi to in to i t. d., vse, vse je predpisano. Ti pa moraš delati tako, četudi ti v duši vre, četudi prav dobro veš, da se zahteva od tebe nekaj budalastega; ti moraš! Le gani se po svoje, takoj ti zagrmí na ušesa strašni balt tvojega paše. — Pa delaj človek z vnemo, z veseljem! Saj nisi drugega kakor lajnar. Mehanizem je to, suh, mrzel, prazen, ki te naredi topega do blaznosti.

Malenkostni so ti naši veleumi, pedagogi in didaktiki tudi. Drug pred drugim se trese liki vojaštvo v vojašnici. Višjega želja, in naj si je še taka budalost, je nižjemu ukaz, njegovim podložnim stroga zapoved. Zato ni čudno, če se dogajajo stvari, ki so smešne in vsega pomilovanja vredne — ni čudno, če gine ona ravno med učiteljstvom tako udomačena kolegijalnost in odkritosrčnost. To malenkostno naziranje je rodilo že marsikje pedantstvo. Tako se dogaja, da te tvoj šef z malim očesom postrani gleda, če nimaš morda dnevnika ali tednika slučajno prav lepo spisanega. — To naj bi bila svoboda?! Na noge, kdor ima še kaj čuta samozavesti! Ne bodimo hlapci nikomur. Ustavimo se namišljenim in puhlim psevdopedagogom, ker ti so coklje pravemu napredku šolstva, so figure, ki so se preživele in sodijo med staro šaro.

Kako temu odpomoči?

Ne bom zajahal pedagoško kljuse, podati hočem le mala navodila, ki se naj bi nanja oziralo pri saniranju nezdravih razmer našega šolstva. Da se v današnjih šolah poučuje po priznanih dobrih metodah, je nepobitno dejstvo, saj je vse učiteljstvo pedagoško-didaktično naobraženo. Temu pritrjujejo vse naše c. kr. šol. oblasti. Učiteljstvo podaja mladini logično pravilno zasnovane slike, saj drugače ne more učiti. Mogoče je, da se dobi kje kak starejši učitelj, ki ni proučil formalnih stopenj, a ne štejte mu tega v greh. Gospodin učeni nadzornik, saj si ti tukaj, stopi prav kolegijalno izpod baldahina in lepo pouči nevednega. Morda bi šlo takole: »Glej, ljubi kolega, to je prva, to druga, to tretja i t. d. formalna stopnja; tej pravimo tako, tej tako...« In on ti poreče: »Saj tako vedno učim, le teh preklicanih imen nisem poznal« —

a) Po formalnih stopnjah se mora poučevati, a odpravite po formalnih stopnjah v naše učilnice zanešeno šablono! Dajte učitelju svobodno pot v dosego smotra!

b) Formulirane stavke pošljite onemu nazaj, ki jih je privlekel na dan! Spoti s to šaro! Ne ubijajte otroškega duha, ne ovirajte mlade, bujne otroške domišljije. Pustite mladini, da samostojno dela, govori, razmišlja, sodi, se izraža. S tem bo dobljeno več, kakor si mislite. Izginile bodo one tožbe: »Sedanja mladina ne zna ničesar sama misliti. Svoboda izražanja svojih misli in nazorov, sodb in sklepov enega leta je več vredna kakor vsi formulirani stavki šestih let. Vse težkoče spisja in realističnih predmetov odpadejo takoj, kakor hitro odpadejo formulirani stavki.

c) Pustite učitelju svobodo na didaktičnem polju! Ne utesnajte ga v njegovem delovanju, ne zaslužajte njegove duše! Spominjajte se vedno dejstva, da je vsak učitelj kos

svoji nalogi, drugače bi ne bil postal učitelj. Morda dva ne korakata po isti poti, a smoter svojemu delovanju poznajo vsi in ga hočejo doseči. Od individualnosti učitelja zavisi ves pozitiven uspeh; pustite mu to prirojeno svojstvo!

č) Pri reformiranju šolstva, zlasti na pedagoškem-didaktičnem polju, imej prvo besedo v iskušnjah osivel mož, učitelj, a ne kak domišljavi, po svetinji koprneči gospod, ki ljudskega šolstva ne pozna.

d) Okrajne učiteljske skupščine morajo postati parlamenti, kjer bo lahko vsak svoje misli prosto povedal, ne da bi se zameril navzgor. Sedanje učit. skupščine so najbolj podobne cerkvenemu opraviilu, kjer ima samo vsegamogočni župnik besedo*).

e) Le v zadovoljnosti, prijaznosti in v ljubezni je mogoče uspešno delovanje. Proč tečaj z malenkostnimi nazori! Pedantstvo naj izgine, da se zopet udomači zaupnost in odkritosrčnost. G. nadzorniki in voditelji, uživali boste zopet ljubezen in spoštovanje svojih kolegov! —

Reforme so bile, so in bodo potrebne v šolstvu, a reforme so potrebne zlasti za one korporacije, ki nam pošiljajo reformatorje. — Riba smrdi pri glavi. — Koliko bi se dalo o tem pisati! — Kako lahko se zgodi, da nastopi reformator ljudskega šolstva, ki ga niti ne pozna. Seveda je lahko akademično naobražen, in to je pri nas dovolj, da je zmožen reformirati nekaj, česar sam ne ume in ne pozna. Sancta Simplicitas, to se usujejo plohe samih odredb in ukazov. Pojo mu slavo, poje mu jo celo učiteljstvo. Ali takega reformatorja lahko ubije lastno dete — reforma. Mož jo zavozí in lahko privede vse šolstvo pod »vrhniški most.«

Drugi reformatorji so naši ugledni polbogovi — c. kr. okrajni šolski nadzorniki. Ti so sicer večinoma iz naših vrst, a v svoji domišljiji stoje visoko nad nami in čudno ni, saj imajo intimno razmerje s svetim Birokracijem, semintja se smejo tudi naslajati ob mamljivi vonjavi svete Aristokracije.

Ko nastopijo svoje zvišeno službo, v pričetku sicer malo majajo in stresajo s svojo glavo, delomo zaradi lepšega, deloma ker res ne razumejo takoj vladne godbe. Ko pa zagledajo lepo taktirko svojega šefa, se godbi kmalu privadijo, se oglašajo semintja že sami s svojimi inštrumenti, končno nastane ob isti godbi neka harmonija, in orkester je gotov. Ko se malo udomačijo, poizkušajo že solo, kadar se jim pa strun'ce prav dobro navijejo, se lote že kakega »španskega valčka.« Taktirajo na zgoraj na ta način, da kimajo z glavo, naspodaj pa tolčejo takt z ного. — — —

Tako je, gospodal! Iz naših vrt so vzeti ti reformatorji; toda večina jih je, ki ob vladnih jaslih pozabijo, da smo mi isto. Pozabijo, da je mnogo učiteljev, ki so duševno višji stanovsko vrlejši od njih. Postati hočejo interesantni, pokazati se hočejo navzgor in navzdol, da nekaj razumejo, zato reformirajo. Da so take reforme prazne, je umevno. Dlakocepstvo je znak take reforme; odtod pa izvira pedanterija v vseh mogočih variacijah. Namesto pozitivnega odpora navzgor poznajo pa le kimanje — vse tako, kakor se spodobi slugam sv. Birokracija. Od tod prihaja vse gorje, vse zlo in utesnitev svobode učiteljstvu! Kadar pridejo na krmilo možje-poštenjaki, ne petolizci, ljudje s plemenitim značajem, ne kukavice, ljudje z gorkim srcem, ki bo njihov gorkota objela vse šolstvo — takrat pridejo reforme, ki požive šolstvo in bedno učiteljstvo!

* To je popolnoma resnično! Take skupščine so brez pomena. Uredn.